

Kompetenssatsning inom den sociala barn- och ungdomsvården

Redovisning av 2015 års medel

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2016-6-38
Publicerad www.socialstyrelsen.se, juni 2016

Förord

Socialstyrelsens fick 2015 i uppdrag av regeringen att fördela 57 000 000 kronor i statsbidrag till kommunerna för att stödja dem i deras arbete med att utveckla kompetensen i den sociala barn- och ungdomsvården för att säkra en trygg och säker vård. Medlen var i huvudsak avsedda att användas för kompetens- och utbildningsinsatser. Uppdraget är en del i regeringens pågående långsiktiga satsning inom den sociala barn- och ungdomsvården som påbörjades 2013.

I denna rapport beskriver Socialstyrelsen hur kommunerna arbetat med kompetensutveckling under 2015. Rapporten beskriver också kompetensläge och behov av kompetensutveckling hos den grupp kommuner som deltog för första gången i kompetenssatsningen 2015.

Projektledare för uppdraget har varit Therese Falén. Rapporten har skrivits av utredaren Thomas Malm. Ansvarig enhetschef har varit Stina Törnell Sandberg.

Lars-Torsten Larsson
Tillförordnad generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Inledning	9
Uppdraget	9
Bakgrund	9
Fördelning av medel till kommunerna	10
Kommunernas behovsinventering	12
Resultatredovisning	14
Kompetensläget i de sex kommuner som var nya 2015.....	14
Genomförd kompetensutveckling med 2015 års statsbidrag	18
Avslutande diskussion	26
Kommunernas kompetensinventering	26
Genomförd kompetensutveckling	27
Ekonomisk redovisning	29
Referenser	30
Bilaga 1. Fördelning av 2015 års medel	31

Sammanfattning

Socialstyrelsen fick i 2015 års regleringsbrev uppdraget att fördela 57 000 000 kronor i statsbidrag till den sociala barn- och ungdomsvården i kommunerna. Syftet är att stärka kompetensen inom den sociala barn- och ungdomsvården för att säkra en trygg och säker vård. Statsbidraget ska i huvudsak användas till utbildningar och kompetensutvecklingsinsatser. Uppdraget är en del i regeringens pågående långsiktiga kompetenssatsning inom den sociala barn- och ungdomsvården som inleddes 2013.

Av landets 290 kommuner rekvirerade 259 kommuner medel för kompetensutvecklingsinsatser. Totalt betalade Socialstyrelsen ut 54 747 188 kronor till kommunerna. Fyra kommuner har betalat tillbaka medlen och ingår därmed inte i uppföljningen.

Sex stycken kommuner hade inte deltagit i satsningen tidigare och fick därför inventera befintligt kompetensläge hösten 2015. Resultatet av kompetensinventeringen från de sex nytillkomna kommunerna visar att majoriteten av handläggarna har socionomexamen och mer än ett års erfarenhet av arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården. Bland arbetsledarna är det en betydande andel som har vidareutbildning på högskolenivå men det är också det första chefsjobbet för flera av dem.

Omkring hälften av handläggarna bedöms ha grundläggande kompetens inom de flesta områden inom socialt arbete. Samtidigt finns det en betydande andel handläggare som saknar tillräcklig kompetens vilket innebär att de behöver stöd och handledning för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter. Detta gäller oavsett kompetensområde.

Socialstyrelsens uppföljning av den genomförda kompetensutvecklingen 2015 visar att majoriteten av utbildningarna riktats till handläggare med socionomexamen. Precis som året innan har kommunerna i hög utsträckning valt att rikta utbildningsinsatserna till arbetsledare och handläggare med mer än fyra års erfarenhet av arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården.

De flesta utbildningarna återfinns inom området socialt arbete och inriktningarna samtal med barn och unga samt utredningsmetodik. Detta är inriktningar inom vilka arbetsledare och handläggare bedömdes ha ett visst behov av kompetensutveckling vid de tidigare kompetensinventeringarna.

Under 2015 har kommunerna genomfört 1 292 utbildningsinsatser med sammanlagt 10 947 utbildningsplatser. Andelen utbildningar som ger högskolepoäng är fortsatt liten och har minskat något jämfört med året innan. Korta utbildningar som anordnas av stat, kommun och landsting är istället det vanligaste.

Majoriteten av kommunerna har inte ersatt frånvaro med vikarier, men till skillnad från 2014 har detta inte medfört några svårigheter i någon större utsträckning med att kunna genomföra stöd och handledning och kompetensutvecklingsinsatser. Däremot kvarstår kommunernas problem med att förvalta genomförda utbildningar, vilket beror på den ansträngda personalsituationen och den höga arbetsbelastningen.

Socialstyrelsens sammanställning visar också att det precis som 2014 i huvudsak är erfarna arbetsledare och handläggare som fått stöd och handledning. Till exempel har drygt 90 procent av det stöd och den handledning som gått till arbetsledare riktats till dem som har mer än fyra års erfarenhet. En förklaring till detta kan vara att kommunerna satsar på de erfarna handläggarna för att höja deras kompetens och öka deras engagemang och motivation att stanna i yrket. De erfarna handläggarna är de som i stor utsträckning handleder och stödjer de oerfarna handläggarna. För organisationen och dess utveckling är det viktigt att de erfarna handläggarna stannar kvar, så att organisationen kan utvecklas till en mer lärande organisation.

Kommunerna är sammantaget positiva till kompetensutvecklingssatsningen. Satsningen har möjliggjort en fördjupad kompetensutveckling och mer omfattande utbildningsinsatser som annars inte hade kommit till stånd.

Inledning

Uppdraget

Socialstyrelsen fick i 2015 års regleringsbrev i uppdrag att fördela statsbidrag till den sociala barn- och ungdomsvården i kommunerna. Syftet är att stärka kompetensen inom den sociala barn- och ungdomsvården för att säkra en trygg och säker vård. Statsbidraget ska i huvudsak användas till utbildningar och kompetensutvecklingsinsatser.

Uppdraget är en del i regeringens pågående långsiktiga kompetenssatsning inom den sociala barn- och ungdomsvården och ska redovisas till regeringen senast 30 juni 2016.

Bakgrund

Arbetet med barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, och deras familjer, är ett av socialtjänstens svåraste uppdrag. Regeringen bedömer i propositionen Stärkt stöd till barn och unga (prop. 2012/2013:10) att det finns behov av ett fortsatt utvecklingsarbete inom en rad områden inom den sociala barn- och ungdomsvården. Ett område som särskilt lyfts fram är kompetensutveckling för personalen. Arbetet med att säkerställa att barn och ungdomar inte far illa innebär ofta svåra bedömningar som kan vara livsavgörande för de barn, ungdomar och föräldrar som berörs. Personalens kompetens är väsentlig för att man ska kunna uppnå rättssäkerhet och upprätthålla en god kvalitet på arbetet.

Som en följd av propositionen fick Socialstyrelsen hösten 2012 i uppdrag att utarbeta ett förslag till åtgärdsprogram för en trygg och säker vård för barn och unga som är i behov av stöd och hjälp från den sociala barn- och ungdomsvården. Bland de åtgärder som Socialstyrelsen föreslog i *Trygghet och säkerhet i den sociala barn- och ungdomsvården* fanns en kompetenssatsning och en inventering av kompetensläget och kompetensbehov inom den sociala barn- och ungdomsvården [1].

Det är kommunen som ansvarar för att personalen har en lämplig utbildning och erfarenhet för att klara av sina arbetsuppgifter inom socialtjänsten. För att stärka huvudmännens arbete med att öka tryggheten och kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården har regeringen för avsikt att under 2013–2016 stödja ett långsiktigt utvecklingsarbete i syfte att systematiskt utveckla personalens kompetens. Under förutsättning att riksdagen beviljar medel för ändamålet avser regeringen att avsätta cirka 60 000 000 kronor per år till och med 2016 för att stödja huvudmännen i deras arbete med kompetensutveckling inom området.

I enlighet med detta fick Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut 57 000 000 kronor i statsbidrag under 2013 för att stärka kommunerna i deras arbete med att utveckla kompetensen. Av denna summa var 20 000 000 kronor avsedda för en inventering av kompetensläget och kompetensnivån på kommunal nivå medan 37 000 000 kronor var avsedda för kompetensutveckling, främst för

handläggare och chefer med ansvar för myndighetsutövning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Sammanlagt 263 kommuner rekviderade medel för att genomföra en kompetensinventering medan 234 kommuner rekviderade medel för att genomföra kompetensutvecklingsinsatser.

Socialstyrelsens uppföljning av kompetensläget 2013 visar att majoriteten av handläggarna inom den sociala barn- och ungdomsvården har socionomexamen och mer än ett års erfarenhet samt grundläggande kompetens inom yrkets ämnesområden. Samtidigt finns det en relativt stor grupp handläggare som saknar kompetens och som behöver stöd för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Den korta tidsramen för satsningen har medfört att kommunerna i hög utsträckning satsat på korta utbildningsinsatser samt stöd och handledning [2].

Kompetenssatsningen fortsatte under 2014 och Socialstyrelsen fick i uppdrag att betala ut ytterligare 57 000 000 kronor till kommunerna. Sammanlagt 255 kommuner rekviderade medel för kompetensutvecklingsinsatser. Av dessa var det 14 kommuner som inte deltog i 2013 års kompetenssatsning. Dessa 14 kommuner genomförde därför en inventering av befintligt kompetensläge hösten 2014.

Socialstyrelsens uppföljning av 2014 års kompetenssatsning visar att majoriteten av insatserna riktar sig till handläggare med socionomexamen. Kommunerna har samtidigt haft svårt att ersätta frånvaro med vikarier vilket medfört att de inte har kunnat genomföra utvecklingsinsatser som planerat. Den höga arbetsbelastningen gör också att kommunerna har svårt att förvalta genomförda kompetensutvecklingsinsatser [3].

Socialstyrelsen har gett ut föreskrifter (SOSFS 2014:7) om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård som ska tillämpas vid bedömning och prövning av behörighet enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL. I föreskriften anges bland annat de behörighetskrav som krävs beroende på utbildningsland.

Fördelning av medel till kommunerna

Under 2015 fick Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 57 000 000 kronor till kommunerna. Fördelningen av medlen på kommunnivå utgick precis som tidigare år från Socialstyrelsens förslag om kommungrupper för barn i ekonomiskt utsatta familjer 2003–2010 [4].

Statsbidraget är avsett för utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser. De kommuner som inte hade genomfört en inventering inom ramen för 2013 och 2014 års statsbidrag kunde använda maximalt 50 000 kronor av 2015 års statsbidrag för detta ändamål. En inventering av kompetensnivån och behovet av kompetensutveckling är en förutsättning för att få del av statsbidraget.

Av landets 290 kommuner rekviderade 259 kommuner medel för att genomföra utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser. Av dessa kommuner var det sex kommuner som inte deltog i 2013 och 2014 års kompetensutvecklingssatsning och de fick därför inventera kompetensläget hösten 2015. Totalt har 54 747 188 kronor betalats ut till kommunerna. Fyra kommuner har betalt tillbaka medlen och ingår därför inte i uppföljningen. Detta

beror bland annat på hög personalomsättning kombinerat med hög arbetsbelastning vilket omöjliggjort de planerade kompetensutvecklingsinsatserna.

Huvudregeln för statsbidrag är att de beslutas och fördelas årsvis och därmed ska förbrukas under innevarande år. För mottagare av statsbidrag kan det innebära ovisshet och glapp i satsningen innan nya medel fördelats. En förutsättning för att kunna garantera en långsiktighet som inte kan garanteras inom ramen för statsbidraget är därför att kommunerna investerar egna medel.

Inventering av kompetensläget och kompetensbehov

Innehållet i inventeringen av kompetensläget och kompetensbehov utgår från 2013 och 2014 års inventeringsomgång och innehåller frågor om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som rör barn och unga.

Utbildning och kompetensläge

Socialstyrelsen har informerat kommunerna om att satsningen i första hand gäller de myndighetsutövande delarna, dvs. utredning, dokumentation och uppföljning, men också kompetensutveckling som handlar om samtal med barn, barns och ungas utveckling och behov, vilka tecken som kan tyda på att barn och unga far illa, vilka typer av utsatthet som förekommer bland barn och unga m.m.

Den primära målgruppen för utbildningsinsatsen är socialsekreterare, chefer och andra arbetsledare inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vid behov kunde också 2015 års medel användas för stöd och handledning för oerfarna handläggare och behandlande personal. Utbildningsinsatserna kan ha olika nivå och format och valet av utbildningsinsats ska kunna motiveras vid redovisningen. Medlen kunde också användas för utbildningar anordnade av regionförbund eller de regionala stödstrukturerna för stöd till en evidensbaserad praktik för god kvalitet i socialtjänsten.

I samband med redovisningen av 2013 års statsbidrag framkom det att många kommuner hade behov av att lägga en betydande andel av kompetensutvecklingsmedlen på stöd och handledning. Från och med 2014 års kompetensutveckling har därför Socialstyrelsen valt att separera stöd och handledning från kringkostnader och administration för att frigöra en större del av statsbidraget för insatser inom stöd och handledning för de kommuner som har det behovet.

2015 års medel får användas till följande:

1. Uppdragsutbildning och annan typ av utbildning som uppfyller statsbidragets villkor
2. Stöd och handledning
3. Kringkostnader för administration, samordning, vikarier, litteratur eller resor i samband med utbildningar (max 25 procent av beviljat belopp)
4. Inventering av kompetensläget och kompetensbehov (endast för de kommuner som inte inventerade kompetensläget 2013 och 2014, max 50 000 kr av 2015 års statsbidrag får läggas på inventering)

Kommunernas behovsinventering

Inventeringen av kompetensläget och kompetensbehovet hos personalen inom den sociala barn- och ungdomsvården gjordes av kommunerna själva utifrån ett formulär som Socialstyrelsen tillhandahöll. Inventeringen ger ett referensvärde som visar läget i kommunerna när satsningen påbörjades.

Inventering och redovisning

De kommuner som rekvirerat 2015 års statsbidrag till den sociala barn- och ungdomsvården fick ett webbformulär för redovisningen av de utbildningsinsatser och insatser inom stöd och handledning som de påbörjat eller genomfört under 2015. Socialstyrelsen tog även fram ett webbformulär för inventeringen av kompetensen och kompetensbehovet för de sex kommuner som inte deltog i 2013 och 2014 års satsningar utan var nytillkomna 2015. Helt eller delvis oförbrukade utbildningsmedel ska återbetalas.

Totalt 255 kommuner besvarade webbenkäten om utbildningsinsatser. Samtliga sex kommuner som deltog i kompetenssatsningen för första gången 2015 besvarade inventeringsenkäten om kompetensläge och kompetensnivå.

Genomgång av kompetensutvecklingsinsatserna

Vid återrapporteringen av statsbidraget ingår att kommunerna ska redogöra för de kompetensutvecklingsinsatser som de har genomfört under 2015. Socialstyrelsen har gått igenom redovisningarna för att kategorisera de utbildningar och kompetensutvecklingsinsatser som statsbidraget använts till. Myndighetens genomgång omfattar de 255 kommuner som genomfört kompetensutvecklingsinsatser.

Huvuddelen av kommunerna som har fått del av 2015 års kompetensmedel inventerade kompetensen och behovet av kompetensutveckling under 2013 eller 2014. Detta gör att det är möjligt att undersöka kopplingen mellan genomförda kompetensutvecklingsinsatser med de behov av kompetensutveckling som kommunerna identifierat vid sin inventering.

För den mindre grupp kommuner som genomförde sin första kompetensinventering 2015 är denna koppling däremot inte möjlig att göra eftersom de genomförde inventeringen och utbildningsinsatserna parallellt. För dessa

kommuner tjänar inventeringen som ett underlag för kommande uppföljning 2016.

Socialstyrelsen föreslog i sin delredovisning 2013 att statsbidraget 2013–2016 följs upp genom en avslutande inventering i kommunerna vid satsningens slut och i 2013 års slutredovisning föreslog vi även att en utvärdering genomförs för att kontrollera resultatet av statsbidraget och dess effekt på personalens kompetens [2, 5].

Resultatredovisning

Kompetensläget i de sex kommuner som var nya 2015

I detta avsnitt redovisas resultatet av kompetensinventeringen hos de sex kommuner som deltog i kompetensutvecklingssatsningen för första gången 2015. Resultaten redovisas efter utbildningsnivå och efter kompetensområde. Först presenteras den befintliga kompetensnivån hos arbetsledare och handläggare och därefter redovisas de behov av kompetensutveckling som kommunerna själva har identifierat.

Kompetensläget hos handläggarna

Socialstyrelsens sammanställning visar att det finns sammanlagt 38,4 handläggare (omräknat i årsarbetare) i den sociala barn- och ungdomsvården i de sex kommunerna (tabell 1). Av dessa är det 10 årsarbetare som har socio-nomexamen och mindre än ett års erfarenhet.

Tabell 1. Antal handläggare i den sociala barn- och ungdomsvården januari 2016. Årsarbetare N = 6

	Antal handläggare	Varav socionomex- amen och < 1 års erfarenhet	Varav utan socionomexamen
Antal	38,4	10	3,25

Kommunerna som inventerade kompetensläget 2015 uppger att 19 handläggare har fortbildning inom socialt arbete vilket innebär att de har fått utbildning för att upprätthålla och utveckla den kompetensnivå som krävs för att kunna utföra sina arbetsuppgifter (tabell 2). Vidare har fyra handläggare fördjupade kunskaper om barn och unga via utbildning på högskolenivå. Däremot finns det inte någon handläggare i de aktuella kommunerna som har utbildning på magisternivå.

Tabell 2. Antal handläggare med fortbildning och vidareutbildning på högskolenivå januari 2016. N = 6

	Handläggare m fortbildning	Handläggare m vidareutbildning på högskolenivå	Varav m magister- utbildning
Antal	19	4	0

Socialstyrelsen bad kommunerna att bedöma antalet handläggare med grundläggande respektive fördjupad kompetens, och antal handläggare som bedöms sakna tillräcklig kompetens för att kunna utföra sina arbetsuppgifter utan stöd.

Tabell 3 visar fördelningen av handläggarna i de sex kommunerna per kompetensnivå och kompetensområde inom de olika kompetensområdena.

Definition av kompetens

1. Med grundläggande kompetens avses att en handläggare kan genomföra självständig handläggning (planering, utredning och uppföljning).
2. Med fördjupad kompetens avses att en handläggare, utöver de kvaliteter som räknas till den grundläggande kompetensen ovan, har särskild kompetens att fungera som ämnesrådgivare eller sakkunnig inom respektive kunskapsområde för övrig personal eller i de externa kontakter som kommunen har.
3. Med saknar tillräcklig kompetens avses att en handläggare behöver kontinuerligt stöd för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter.

Tabell 3. Handläggare inom den sociala barn- och ungdomsvården efter kompetensnivå och kompetensområden. Andel (procent). N = 6

Område	Grund-läggande	Fördju-pad	Saknar kompetens	Antal
Socialt arbete	50	25	25	44
Juridik	55	14	30	44
Psykologi	43	24	33	44
Samhällsvetenskap	59	18	23	44
Evidensbaserad praktik	50	20	30	44

Inventeringen av kompetensläget visar att knappt 60 procent av handläggarna har grundläggande kompetens inom samhällsvetenskap. Inom psykologi har mindre än hälften av handläggarna grundläggande kompetens och var tredje handläggare bedöms dessutom sakna kompetens inom området.

När det gäller andelen handläggare med fördjupad kompetens är bilden något mer splittrad. Inom socialt arbete och psykologi har omkring en fjärdedel av handläggarna fördjupad kompetens.

Samtidigt är det också en betydande andel av handläggarna som bedöms sakna tillräcklig kompetens inom de flesta områdena, vilket innebär att de behöver kontinuerligt stöd för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Det område där störst andel handläggare bedöms sakna kompetens är risk- och skyddsfaktorer där var tredje handläggare saknar kompetens för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Det är också relativt stora skillnader i kunskapsnivå inom ett och samma kompetensområde.

Samtliga sex kommuner i inventeringen följer upp handläggarnas kompetensnivå vid medarbetarsamtal. Dessutom följer hälften av kommunerna upp handläggarnas kompetensnivå på andra sätt, till exempel via återkommande individuella samtal, veckoträffar och vid arbetsledning såväl enskilt som i grupp.

Kompetensläget hos arbetsledarna

Socialstyrelsens inventering av kompetensläget hos arbetsledarna i de sex kommunerna visar att kommunerna har åtta verksamma arbetsledare. För knappt hälften av arbetsledarna är det första chefsjobbet, men samtliga arbetsledare har mer än tre års erfarenhet av socialt arbete. Enligt kommunernas bedömning är knappt hälften av arbetsledarna i behov av kompetensutveckling för att kunna ge adekvat ärendehandledning i det dagliga arbetet.

Inventeringen visar dessutom att tre av fyra arbetsledare har fortbildning och att en av fyra arbetsledare har vidareutbildning på högskolenivå.

Planerad kompetensutveckling

Majoriteten av de sex kommunerna har helt eller delvis kunnat genomföra sina planerade kompetensutvecklingsinsatser för handläggare under 2015. För arbetsledarna är bilden något mer splittrad. Där uppger två kommuner att man inte har kunnat genomföra kompetensutvecklingsinsatser för arbetsledare som planerat. Ytterligare två kommuner uppger att de är osäkra på om kompetensutveckling för arbetsledare har kunnat genomföras.

För handläggare är det vanligast med kompetensutveckling i egen regi och för arbetsledare är det vanligast med kompetensutveckling organiserad av Sveriges kommuner och landsting eller kommunförbund eller i egen regi.

Kompetensutvecklingen förvaltas till viss del

Såväl handläggare som arbetsledare måste få möjlighet att förvalta de genomförda kompetensutvecklingsinsatserna genom att öva och genom att använda den nya kunskapen i den dagliga verksamheten. För handläggarnas del förvaltar kommunerna den genomförda kompetensutvecklingen helt eller delvis. Däremot är det något svårare för kommunerna att få till kompetensutvecklingen för arbetsledarna.

Sammanställningen av kommunernas enkätsvar visar att det endast är en av kommunerna som har en samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling. Tre kommuner har en plan för handledning och en kommun har en plan för handläggarnas fortbildning. I hälften av kommunerna följs planerna upp årligen. Endast en av de sex kommunerna har en samlad plan för varje arbetsledares kompetensutveckling. Den samlade planen följs upp årligen.

Handläggarnas behov av kompetensutveckling

Precis som vid de två tidigare årens inventeringar bad Socialstyrelsen kommunerna att uppskatta behovet av kompetensutvecklingsinsatser hos handläggarna inom den närmaste treårsperioden. Denna bedömning av behovet av kompetensutvecklingsinsatser med fokus på barn och unga kan sedan ligga till grund för vilken kompetensutveckling som kommunerna väljer att satsa på.

Kommunerna bedömde behovet av kompetensutveckling på en femgradig skala där 1 betyder ett litet behov av kompetensutveckling och 5 innebär ett stort behov av kompetensutveckling. Det område som har högst medelvärde och där alltså kommunerna bedömer att handläggarna har störst behov av kompetensutveckling är juridik tätt följt av psykologi (tabell 4).

Samtidigt är det värt att komma ihåg att medelvärdet baseras på bedömningar från en mycket liten grupp kommuner.

Tabell 4. Behov av kompetensutveckling för handläggare inom den sociala barn- och ungdomsvården. Procent och medeltal

Kompetensområde	Medel	Antal
Socialt arbete	2,68	6
Juridik	2,9	6
Psykologi	2,83	6
Samhällsvetenskap	2,67	6
Evidensbaserad praktik och Placerade barn	2,75	6

Kompetensområdena har i sin tur delats in i flera olika inriktningar. Området socialt arbete har exempelvis delats in i 14 olika inriktningar. Den inriktning som har högst medelvärde och därmed det största behovet av kompetensutveckling är genus och etnicitet. Den inriktning som har lägst medelvärde och där behovet av kompetensutveckling bedöms vara minst är etik och förhållningssätt. Samtidigt finns det dock ingen inriktning där kommunerna bedömer att det inte finns något behov av kompetensutveckling.

Arbetsledarnas behov av kompetensutveckling

Socialstyrelsen bad också kommunerna att bedöma behovet av kompetensutveckling för arbetsledarna inom området barn och unga under en treårsperiod. Kommunerna bedömde behovet av kompetensutveckling på en femgradig skala där 1 betyder ett litet behov av kompetensutveckling och 5 betyder ett stort behov. För arbetsledarna tillkom de båda områdena ledarskap och grupprocesser. Dessa båda områden är också de områden där kommunerna bedömer att arbetsledarna är i störst behov av kompetensutveckling (tabell 5). Behovet av kompetensutveckling för arbetsledarna bedöms dock vara något lägre jämfört med handläggarna. Detta gäller oavsett område.

Tabell 5. Behov av kompetensutveckling för arbetsledare inom den sociala barn- och ungdomsvården. Procent och medeltal

Kompetensområde	Medel	Antal
Ledarskap och Grupprocesser	2,25	6
Socialt arbete	2,1	6
Juridik	2,03	6
Psykologi	2	6
Samhällsvetenskap	1,5	6
Evidensbaserad praktik o Placerade barn	2	6

Samtidigt finns det dock ingen inriktning där kommunerna bedömer att det inte finns något behov av kompetensutveckling för arbetsledarna.

Genomförd kompetensutveckling med 2015 års statsbidrag

Sammanställningen baseras på uppgifterna från de 255 kommuner som genomfört kompetensutvecklingsinsatser med 2015 års medel. Utifrån det underlag som kommunerna lämnat in redovisar Socialstyrelsen de genomförda kompetensutvecklingsinsatserna uppdelade på kunskapsområdena:

- socialt arbete
- juridik
- psykologi
- evidensbaserad praktik
- annat

De olika kunskapsområdena har därefter delats in i olika utbildningsinriktningar på samma sätt som i förra årets redovisning. Kommunernas redovisningar är inte alltid kompletta utan det finns bortfall när det gäller antal deltagare etc. En och samma person kan dessutom ha deltagit i flera utbildningsinsatser.

Användning av inhyrd personal och vikarier

Det är vanligt förekommande att kommunerna använder sig av inhyrda handläggare. Av Socialstyrelsens sammanställning framgår att drygt 50 procent av kommunerna använder inhyrda handläggare upp till och med hälften av enhetens arbetstid (tabell 6). Däremot är det relativt ovanligt att använda sig av inhyrda arbetsledare. Detta ligger i linje med 2014 års resultat även om andelen inhyrd personal har ökat något [3].

Tabell 6. Omfattning av inhyrd personal 2015. Procent. N = 254

	Arbetsledare	Handläggare
Mer än hälften av arbetstiden	1	1
Upp till och med hälften av arbetstiden	14	53
Ingen inhyrd personal har använts	85	46

Precis som året innan är det också ovanligt att inhyrd personal får delta i kompetensutvecklingsinsatser. Hos 22 av de 139 kommuner (16 procent) som besvarade frågan hade inhyrd personal deltagit i kompetensutvecklingsinsatser fördelade med 2015 års statsbidrag.

I de flesta fall har den inhyrda personalen inte påverkat hur kommunerna har valt att rikta kompetensmedlen. Exempel på påverkan är att den inhyrda personalen underlättat kompetensutvecklingsinsatser för den ordinarie personalen. Negativ påverkan som tas upp är att närvaron av inhyrd personal försvårat långsiktiga lösningar.

Majoriteten av kommunerna har inte ersatt personalen som deltog i utbildningsinsatser eller stöd och handledning med vikarier. Drygt 80 procent av kommunerna har inte ersatt någon frånvarotid alls med vikarier (tabell 7).

Tabell 7. Omfattning av vikarier 2015. Procent. N = 254

	Omfattning
Mer än hälften av arbetstiden	2,5
Upp till och med hälften av arbetstiden	16,5
Ingen frånvarotid ersattes	81

Det vanligaste skälet till att frånvaro inte ersattes var att det inte var praktiskt genomförbart. På följdfrågan om vad detta fick för konsekvenser uppger 166 av 201 kommuner (82 procent) att det inte fick några särskilda konsekvenser.

Omfattning av kompetensutvecklingsinsatsen

Socialstyrelsens sammanställning av enkätsvaren visar att 241 av 255 kommuner har genomfört utbildningsinsatser som finansierats av statsbidraget. Totalt har 624 arbetsledare och 4 783 handläggare deltagit i utbildningsinsatser under 2015 (tabell 8). Omkring 90 procent av insatserna hade fullföljts när kommunerna lämnade in sin redovisning.

Tabell 8. Antal personer som deltagit i utbildningsinsatser som helt eller delvis finansierats med 2015 års statsbidrag. Efter befattning och erfarenhet. N = 241

	Arbetsledare		Socionomer		Handläggare utan socionomexamen	
Erfarenhet	Deltagit	Avslutat	Deltagit	Avslutat	Deltagit	Avslutat
Mindre än 2 år	46	44	1 137	1 043	201	191
2–4 år	75	24	997	932	90	81
Mer än 4 år	503	433	2 095	1 913	263	230
Totalt	624	501	4 229	3 888	554	502

Hälften av insatserna till handläggare har riktats till de som har mer än fyra års erfarenhet av arbete i den sociala barn- och ungdomsvården. I gruppen arbetsledare har majoriteten av utbildningsinsatserna riktats till de som har mer än fyra års erfarenhet.

Precis som tidigare år har majoriteten av utbildningsinsatserna riktats till handläggare med socionomexamen. Knappt 80 procent av utbildningsinsatserna har riktats till denna kategori. Arbetsledare har omfattats av 11,5 procent av utbildningsinsatserna och handläggare utan socionomexamen har fått del av 10 procent av insatserna.

Omfattning av stöd och handledning

Totalt har 333 arbetsledare och 2 861 handläggare i 171 kommuner omfattats av stöd och handledning som finansierats med statsbidraget (tabell 9).

Omkring 80 procent av stöd och handledning har riktats till handläggare med socionomexamen. Handläggare utan socionomexamen och arbetsledare har båda fått cirka 10 procent av stöd- och handledningsinsatserna.

Tabell 9. Antal personer som fått stöd och handledning som helt eller delvis finansierats med 2015 års statsbidrag. Efter befattning och erfarenhet. N = 171

	Arbetsledare		Socionomer		Handläggare utan socionom-examen	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Erfarenhet						
Mindre än 2 år	12	4	777	30	112	38
2–4 år	14	4	531	21	46	16
Mer än 4 år	307	92	1 259	49	136	46
Totalt	333	100	2 567	100	294	100

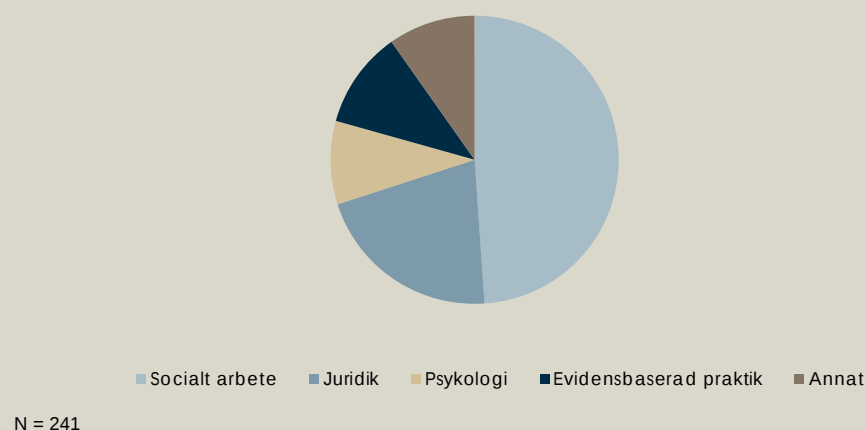
Inom samtliga yrkeskategorier har personal med mer än fyra års erfarenhet varit den grupp som getts mest stöd och handledning. Bland arbetsledarna har exempelvis drygt 90 procent av stöd och handledning gått till de mest erfarna.

Flest kommuner har satsat på socialt arbete

Den vanligaste utbildningsinriktningen är socialt arbete. Sammanlagt 225 av 241 kommuner som genomfört utbildningsinsatser har satsat på utbildningar inom detta område. Det betyder att drygt 90 procent av kommunerna som genomfört utbildningar satsat på socialt arbete (figur 1). De 40 kommuner som satsat på utbildningar inom evidensbaserad praktik har bland annat satsat på grundutbildningar och fortsättningsutbildningar inom evidensbaserad praktik och utvärdering och evidensbaserad praktik. Inom kategorin annat finns bland annat handledarutbildning, ledarskapsutbildningar och introduktionsutbildningar.

Figur 1. Fördelning av utbildningsinsatser per kunskapsområde

Flera svar möjliga

Inriktningar på utbildningar inom socialt arbete

Av kommunernas svar framgår att drygt hälften av kommunerna har satsat på utredningsmetodik. Samtal med barn och unga, barns och ungas utveckling, dokumentation samt risk- och skyddsfaktorer är också vanligt förekommande inriktningar (tabell 10).

Tabell 10. Fördelning av utbildningsinsatser inom socialt arbete. N = 225

Område	Procent	Antal kommuner
Barns och ungas utveckling	43	97
Barns utsatthet	26	60
Barns rättigheter	15	33
Sociala problem	17	38
Sociala insatser	16	36
Risk- och skyddsfaktorer	41	92
Utredningsmetodik	53	117
Planering och bedömning av barns behov	23	55
Dokumentation av utredning, beslut och genomförande av insatser	42	95
Samtal med barn och unga	46	103
Samarbete och samverkan med barn och unga	25	57
Genus och etnicitet	7	15
Etik och förhållningssätt	9	20
Annat	19	42

Utbildningar inom genus och etnicitet och etik och förhållningssätt är mindre vanligt förekommande.

Inriktningar på utbildningar inom juridik

Mindre än hälften av kommunerna har satsat på utbildningar inom juridik. Det vanligaste området är socialrätt där 78 av 98 kommuner har genomfört utbildningsinsatser med 2015 års kompetensmedel (tabell 11). Inom offentlig rätt är det endast en kommun som genomfört någon utbildningsinsats. Inom kategorin annat finns bland annat utbildningar om LVU och nya dokumentationsföreskrifter.

Tabell 11. Fördelning av utbildningsinsatser inom juridik. N = 98

Område	Procent	Antal kommuner
Socialrätt	80	78
Familjerätt	18	18
Förvaltningsrätt	19	19
Offentlighet och sekretess	21	21
Offentlig rätt	1	1
Annat	9	9

Inriktningar på utbildningar inom psykologi

Antalet kommuner som har satsat på utbildningar inom området psykologi är relativt litet. Totalt har 43 av 241 kommuner (18 procent) satsat på utbildningar inom psykologi.

Det vanligaste området är anknytningsteori där 35 av 43 kommuner (65 procent) har genomfört någon utbildningsinsats (tabell 12). Inom utveckl-

ingsekologi är det endast tre kommuner som har genomfört någon utbildningsinsats. I kategorin annat finns bland annat trauma och krishantering samt hur man bemöter rättshaveristiskt beteende.

Tabell 12. Fördelning av utbildningsinsatser inom psykologi. N = 43

Område	Procent	Antal kommuner
Utvecklingspsykologi	35	15
Anknytningsteori	65	28
Utvecklingsekologi	7	3
Annat	26	11

Antalet utbildningsinsatser störst inom socialt arbete

Socialt arbete är det område där flest utbildningsinsatser har genomförts. Totalt 1 017 insatser har kommunerna genomfört inom detta område (tabell 13). De vanligaste inriktningarna är utredningsmetodik och samtal med barn och unga. Detta är områden där kommunerna bedömde att arbetsledare och handläggare hade ett visst behov av kompetensutveckling vid inventeringarna 2013 och 2014 [2, 3].

Tabell 13. Antal utbildningsinsatser 2015. Efter område och högskolepoäng

	Antal totalt	Varav med högskolepoäng	Andel med högskolepoäng
Socialt arbete	1 017	119	12
Juridik	130	10	8
Psykologi	48	5	10
Evidensbaserad praktik	46	7	15
Annat	51	2	4
Totalt	1 292	143	11

Inom området juridik är utbildningar inom socialrätt vanligast och inom psykologi är utvecklingspsykologi vanligast. Utbildningar inom evidensbaserad praktik är även i år relativt fåtaliga trots att tidigare års inventeringar visat på ett stort behov av kompetensutveckling inom detta område. Inom kategorin annat finns bland annat processutbildningar och utbildningar inom introduktion och mentorskap.

Det är relativt få av utbildningarna som ger högskolepoäng. Totalt är det 143 av 1 292 utbildningar som ger högskolepoäng vilket motsvarar 11 procent av utbildningarna. Det är vanligast att högskoleutbildningar inom området evidensbaserad praktik ger högskolepoäng.

Kompetenssatsningen 2015 omfattar sammanlagt 10 947 utbildningsplatser (tabell 14). En och samma person kan ha deltagit i flera utbildningsinsatser varför antalet unika personer är lägre. Enligt sammanställningen av kommunernas enkätsvar har drygt 5 300 arbetsledare och handläggare deltagit i utbildningssatsningen.

Tabell 14. Antal utbildningsplatser 2015. Efter område

Område	Antal platser
Socialt arbete	8 536
Juridik	1 085
Psykologi	438
Evidensbaserad praktik	636
Annat	252
Totalt	10 947

Flest utbildningsplatser återfinns inom socialt arbete med drygt 8 500 utbildningsplatser. Av dessa utbildningsplatser återfinns cirka 1 300 platser inom inriktningen dokumentation av utredning och beslut och genomförande av insatser. Det näst vanligaste området är juridik med knappt 1 100 utbildningsplatser.

Få längre utbildningar

Det är endast ett mindre antal utbildningar som är 10 dagar eller längre. Majoriteten av utbildningarna är endagsutbildningar, följt av utbildningar som är 3–10 dagar (tabell 15).

Tabell 15. Längd på utbildningsplatserna. Efter område och antal dagar

	1 dag	2 dagar	3-10 dagar	Mer än 10 dagar
Socialt arbete	370	192	309	27
Juridik	86	20	9	3
Psykologi	18	3	21	2
Evidensbaserad praktik	13	6	21	2
Annat	7	9	28	2
Totalt	494	230	388	36

Inom juridik är 73 procent av utbildningarna endagsutbildningar. Inom socialt arbete och psykologi är det större spridning när det gäller utbildningarnas längd. Inom evidensbaserad praktik är hälften av utbildningarna 3–10 dagar.

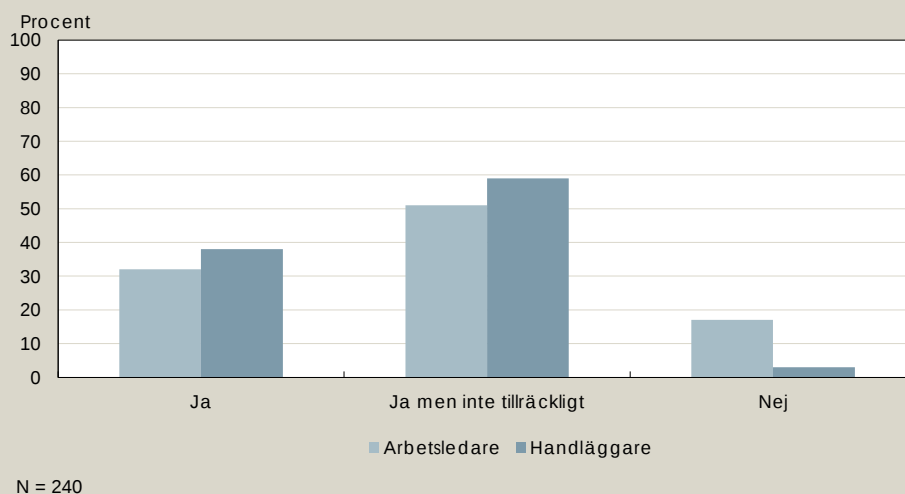
Förvaltning av utbildningarna sker i varierande grad

En viktig faktor för att kompetensutvecklingssatsningen ska få avsedd effekt är att arbetsledare och handläggare får möjlighet att omsätta den nya kunskapen i den dagliga verksamheten. Därför är det mycket viktigt att kommunerna avsätter tid till att förvalta de genomförda utbildningsinsatserna.

Av kommunernas svar framgår dock att majoriteten av kommunerna inte kunnat förvalta de genomförda utbildningsinsatserna i tillräckligt hög utsträckning. I knappt 40 procent av kommunerna har arbetsledarna inte kunnat omsätta sina nya kunskaper i praktiken (figur 2).

Precis som 2013 och 2014 är det den höga arbetsbelastningen som gör det svårt för kommunerna att få tid till att förvalta den genomförda utbildningen.

Figur 2. Förvaltas genomförd kompetensutveckling?

Den nya kunskapen förvaltas genom gemensam handledning, metodträffar, teammöten, genom att den personal som har varit på utbildning återkopplar till arbetsgruppen och genom att de nya kunskaperna omsätts i det praktiska arbetet.

Stat, kommun och landsting är den vanligaste utbildningsanordnaren

Sammanställningen av kommunernas återrapporteringar visar att majoriteten av utbildningsinsatserna har anordnats av stat, kommun eller landsting. Detta gäller oavsett utbildningsområde. Privata utbildningsanordnare är också relativt vanligt, särskilt för juridik (tabell 16).

Tabell 16. Utbildningar efter område och anordnare.

	Privat	Stat, kommun, landsting	FoU	Universitet/högskola	Enskild person	SKL	Ideell organisation, stiftelse
Socialt arbete	304	438	5	142	45	2	67
Juridik	48	53	1	12	1	2	8
Psykologi	11	21	6	4	2	0	3
Evidensbaserad praktik	8	23	2	11	0	0	1
Annat	13	35	0	3	0	0	0
Totalt	384	570	14	172	48	4	79

Majoriteten av kommunerna har samverkat med andra aktörer när de har genomfört utbildningsinsatserna. De vanligaste samverkanspartnerna är andra kommuner och regionala samordnare. Det är endast en femtedel av kommunerna som har valt att genomföra utbildningsinsatsen utan att samverka med någon annan part.

Samverkan fortsatt viktig framgångsfaktor

Kommunerna tar upp flera faktorer som har varit viktiga vid genomförandet av 2015 års kompetenssatsning. De huvudsakliga faktorerna är förankring i av satsningen i kommunen, samverkan med andra kommuner, möjlighet att anställa vikarier, att utbildningarna är relevanta och av god kvalitet samt att hela arbetsgruppen har haft möjlighet att delta.

Andra viktiga faktorer är att personalen varit motiverad och att det har funnits tid och engagemang för planering och att utbildningarna varit praktiska. Att ha en tydlig plan för kompetensutvecklingen och att man satsar på ett fåtal utbildningar anser kommunerna också vara viktigt.

Flera kommuner nämner särskilt samverkan med regionförbund och kommunförbund som en viktig faktor när det gäller att ta fram och genomföra relevanta utbildningar. Det är också mycket viktigt att arbetsgruppens befintliga kompetens vägts in när man väljer vilka utbildningar som kommunen ska satsa på.

Medlen har gett ekonomisk möjlighet för kommunerna att satsa på utbildning och handledning samtidigt som man har fått ett mandat att prioritera att satsa på utbildningar trots en pressad situation.

Framgångsfaktorerna återkommer även när kommunerna beskriver sina erfarenheter av statsbidraget. Statsbidraget har möjliggjort kompetensutveckling och handledning i en utsträckning som annars inte hade varit möjlig att genomföra.

Flera kommuner tar även upp den ansträngda arbetssituationen ute i verksamheterna med hög personalomsättning, vakanser och hög arbetsbelastning. Här har kompetensmedlen i vissa fall möjliggjort kompetensutveckling och handledning för nyanställda. I andra kommuner har situationen varit så ansträngd, bland annat på grund av det stora antalet ensamkommande barn, att det inte varit möjligt att utbilda och handleda i den utsträckning som det var tänkt.

Avslutande diskussion

Kommunernas kompetensinventering

Kommunernas kompetensinventering 2015 visar att majoriteten av handläggarna i de sex kommuner som deltog i satsningen för första gången har socionomexamen och mer än ett års erfarenhet av arbete inom området barn och unga. Samtidigt har var fjärde handläggare mindre än ett års erfarenhet av arbete inom området.

Resultatet överensstämmer väl med kompetensläget i kommunerna som inventeringarna 2013 och 2014 visade. Majoriteten av handläggarna har alltså socionomexamen och erfarenhet av ämnesområdet samtidigt som det finns en betydande grupp handläggare som har behov av stöd och handledning.

Andelen handläggare i kommunerna 2015 som har fortbildning och vidareutbildning på högskolenivå är däremot betydligt lägre än de båda tidigare åren.

På arbetsledarsidan har en betydande andel vidareutbildning på högskolenivå men för knappt hälften av arbetsledarna är det första jobbet som chef. Kompetensläget bland arbetsledarna hos de kommuner som inventerade 2015 är därmed mycket likt kompetensläget hos arbetsledarna i kommunerna som genomförde sina inventeringar 2013 och 2014.

Majoriteten av handläggarna i de sex kommunerna har grundläggande kompetens i de flesta områden inom socialt arbete, juridik, evidensbaserad praktik och samhällsvetenskap. Inom psykologi är dock kunskapsnivån något lägre. Vidare är det en betydande andel av handläggarna som saknar fördjupade kunskaper. Precis som tidigare år visar resultatet av inventeringen att en betydande andel av handläggarna saknar tillräcklig kompetens vilket innebär att de är i behov av kontinuerligt stöd för att kunna genomföra sina arbetsuppgifter. Socialstyrelsen noterar återigen att det finns handläggare i den sociala barn- och ungdomsvården som saknar tillräcklig kompetens för att kunna arbeta självständigt när de utreder utsatta barn och ungdomar.

I inventeringarna av kompetensläget i kommunernas sociala barn- och ungdomsvård 2013 och 2014 bedömde kommunerna att det fanns ett behov av kompetensutveckling inom samtliga områden och särskilt inom evidensbaserad praktik och uppföljning och utvärdering [2, 3]. Inventeringen av kompetensutvecklingsbehovet hos de sex kommuner som tillkom 2015 bekräftar denna bild även om behovet av kompetensutveckling inom evidensbaserad praktik bedöms vara något lägre än tidigare år. Det är dock för tidigt att säga om detta beror på Socialstyrelsens arbete för att främja ett evidensbaserat arbetssätt.

Majoriteten av kommunerna har helt eller delvis kunnat genomföra de planerade kompetensutvecklingsinsatserna. Detta gäller för samtliga tre år som satsningen har pågått.

För att genomförd kompetensutveckling ska få avsedd effekt är det viktigt att arbetsgivaren tar hand om den nyförvärvade kunskapen och ger arbets-

ledare och handläggare möjlighet att omsätta sina nya kunskaper i praktiken. Medarbetarna behöver få tid och möjlighet att öva och praktisera [2].

Majoriteten av arbetsledarna och handläggarna har också getts möjlighet att förvalta genomförd kompetensutveckling 2013, 2014 och 2015, men samtliga tre år finns det en betydande andel som inte har fått denna möjlighet.

Socialstyrelsen konstaterar att det är mycket viktigt att denna del fungerar så att resultatet av kompetensutvecklingen tas tillvara. Kommunerna har identifierat förvaltning av kompetensutveckling som en mycket viktig faktor, men den ansträngda arbetssituationen som råder i den sociala barn- och ungdomsvården gör den svår att genomföra.

Genomförd kompetensutveckling

Primära målgrupper för kompetenssatsningen är socialsekreterare, chefer och arbetsledare i den sociala barn- och ungdomsvården som arbetar med myndighetsutövning. Kommunerna ska själva välja den typ av kompetensutveckling som bäst speglar personal- och kompetenssituationen i den egna kommunen. Kommunerna kan härvid utgå från resultatet av inventeringen av kompetensläge som kommunen genomfört inom ramen för satsningen.

Majoriteten av utbildningsinsatserna har precis som 2013 och 2014 riktats till handläggare med socionomexamen medan gruppen handläggare utan socionomexamen har deltagit i liten utsträckning. Precis som tidigare år har dessutom huvuddelen av utbildningsinsatserna riktats till arbetsledare och handläggare med mer än fyra års erfarenhet av arbete inom den sociala barn- och ungdomsvården. Kommunerna har alltså fortsatt att fokusera kompetensutvecklingen på den mer erfarna och kompetenta delen av personalen.

Socialstyrelsen har kategoriserat 2015 års utbildningsinsatser i områdena socialt arbete, juridik, psykologi, evidensbaserad praktik och annat. De flesta utbildningsinsatserna återfinns precis som året innan inom kategorin socialt arbete. Precis som tidigare år är det relativt få utbildningsinsatser inom evidensbaserad praktik trots att detta var ett område som kommunerna identifierade som ett område där de anställda behövde mer kompetensutveckling.

De vanligaste utbildningsinriktningarna är samtal med barn, dokumentation och risk- och skyddsfaktorer, vilka alla ligger inom socialt arbete. Inom dessa områden bedömde kommunerna att det fanns ett visst behov av kompetensutveckling.

Andelen utbildningar som ger högskolepoäng är fortsatt lågt och har sjunkit något jämfört med 2014. I 2015 års kompetenssatsning gav 11 procent av utbildningarna högskolepoäng. De vanligaste utbildningsanordnarna är precis som året innan stat, kommun och landsting. I 2014 års uppföljning framhöll kommunerna att det vore bra om universitet och högskolor kunde få tydliga direktiv att anordna utbildningar på specialistnivå. Kommunerna upplevde också att processen att upphandla kurser var lång och tidskrävande och att det därför var svårt att hinna inom angivna tidsramar [3]. Resultaten från 2015 års kompetenssatsning indikerar att denna situation fortfarande gäller.

Antalet utbildningsinsatser och antalet utbildningsplatser har stabiliserat sig på mellan 1 200–1 300 insatser och cirka 11 000 utbildningsplatser. Den betydande ökning som syntes mellan 2013 och 2014 har alltså planat ut vilket Socialstyrelsen tolkar som att utbildningssatsningen har stabiliserat sig och att planering och genomförande trots allt fungerar trots det ansträngda läget.

Detta syns också när man analyserar utbildningarnas längd. Precis som tidigare är det få längre utbildningar men antalet utbildningar som är 3–10 dagar är fortsatt nästan lika vanliga som endagsutbildningar.

Antal arbetsledare och handledare som har fått stöd och handledning har ökat något jämfört med 2014 men det förklaras till viss del av att antalet kommuner har ökat mellan åren. Majoriteten av kommunerna har inte ersatt personal som deltog i utbildningar eller stöd och handledning inom ramen för kompetenssatsningen 2015 med vikarier. Samma situation rådde 2014 men då uppgav majoriteten av kommunerna att de inte hade kunnat genomföra stöd och handledning som planerat på grund av vikariebrist och hälften av kommunerna hade inte kunnat genomföra alla tänkta utbildningar av samma skäl.

I 2015 års satsning uppger däremot majoriteten av kommunerna att det inte blivit några särskilda konsekvenser av att inget av frånvarotiden ersattes med vikarier. Till skillnad från tidigare är alltså antalet kommuner som inte har kunnat utbilda eller ge stöd och handledning på grund av brist på vikarier relativt litet. Vad detta beror på är svårt att säga men en förklaring kan vara att satsningen pågått sedan 2013 och att kommunerna nu kan planera och lägga upp verksamheten så att behovet av vikarier inte är lika stort. Detta motsägs dock av att kommunerna även fortsättningsvis har svårt att förvalta genomförda kompetensutvecklingsinsatser i tillräcklig utsträckning.

Den höga arbetsbelastningen i kombination med hög personalomsättning försvårar förvaltning av den genomförda kompetensutvecklingen precis som året innan. För att kompetensutvecklingen ska vara effektiv anser Socialstyrelsen att arbetsgivaren bör ta hand om den nyförvärvade kunskapen och ge de anställda möjlighet att förkovra sig och omsätta de nya kunskaperna i praktiken. Kommunerna själva har sedan tidigare identifierat förvaltningen av kunskap och strategisk planering som viktiga framgångsfaktorer [3].

Majoriteten av utbildningarna och stöd och handledning har getts till arbetsledare med mer än fyra års erfarenhet. Handläggare med mer än fyra års erfarenhet har erhållit hälften av utbildningsinsatserna och stöd och handledning. Detta ligger i linje med resultatet från 2014 års satsning och kan förklaras av att kommunerna satsar på den mer erfarna personalen för att höja deras kompetens samt öka deras engagemang och motivation för att stanna inom den sociala barn- och ungdomsvården. De erfarna arbetsledarna och handläggarna är också de som stöder och handleder de mer oerfarna kollegorna varför det är viktigt att de blir kvar, inte minst för att främja stabilitet och långsiktighet i verksamheten.

Kommunerna är fortsatt positiva till kompetenssatsningen som sådan och hur den har möjliggjort såväl utbildning som stöd och handledning som annars inte hade blivit av.

Ekonomisk redovisning

Totalt 259 av landets 290 kommuner rekviderade statsbidrag 2015 för att genomföra utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser. Av dessa 259 kommuner var det sex stycken som inte deltagit i kompetenssatsningen 2013 eller 2014 och som därmed var tvungna att inventera kompetensläget hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården. De sex kommunerna fick avsätta maximalt 50 000 kronor för kompetensinventeringen.

Totalt har 54 747 188 kronor betalats ut till kommunerna. Fyra kommuner har inte förbrukat något av statsbidraget och har därför betalt tillbaka hela beloppet.

Av de återstående 255 kommunerna har 202 kommuner förbrukat hela statsbidraget. Resterande 53 kommuner har inte förbrukat hela det rekviderade beloppet och har därför återbetalat de återstående medlen. Totalt ska 5 033 353 kronor återbetalats (tabell 17)

Tabell 17. Förbrukat statsbidrag 2015

Kategori	Kronor
Utbetalade medel	54 747 188
Förbrukade medel	49 713 835
Medel att återbetala	5 033 353

Kommunerna har förbrukat sammanlagt 49 713 835 kronor av 2015 års statsbidrag. Enligt villkoren för statsbidraget fick högst 25 procent av det rekviderade beloppet användas för vikarier, resor, kurslitteratur och administration. Huvuddelen av statsbidraget har kommunerna lagt på utbildningsinsatser, men 29 procent har lagts på stöd och handledning (tabell 18).

Tabell 18. Förbrukat statsbidrag efter kostnadstyp 2015

Kostnadstyp	Summa förbrukat
Inventering*	53 600
Utbildningsinsatser	29 547 511
Stöd och handledning	14 752 582
Vikarier	1 493 536
Kurslitteratur	1 586 317
Resor	1 147 747
Administration och samordning	1 132 542
Kostnader totalt	49 713 835
Medel som ska återbetalas	5 033 353
Totalt	54 747 188

*Endast de kommuner som var nya 2015

Referenser

1. Trygghet och säkerhet i den sociala barn- och ungdomsvården. Socialstyrelsens förslag till åtgärdsprogram. Stockholm: Socialstyrelsen; 2013
2. Kompetenssatsning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Redovisning av 2013 års satsning. Stockholm: Socialstyrelsen; 2014
3. Kompetenssatsning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Redovisning av 2014 års satsning. Stockholm: Socialstyrelsen; 2015
4. Vård och omsorg om placerade barn – Öppna jämförelser och utvärdering. Rekommendationer till kommuner och landsting om hälsa och utsatthet. Stockholm: Socialstyrelsen; 2013
5. Delredovisning av uppdrag att fördela medel för kompetenssatsning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Stockholm: Socialstyrelsen; 2013

Bilaga 1. Fördelning av 2015 års medel

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Ale kommun	127 630		
Alingsås kommun	179 983		
Alvesta kommun	103 524	X	
Aneby kommun	50 000		
Arboga kommun	90 509		X
Arvidsjaurs kommun	50 000		
Arvika kommun	166 082		
Askersunds kommun	54 128		
Avesta kommun	112 249		
Bengtsfors kommun	67 290		
Bergs kommun	52 945		
Bjurholms kommun	50 000	X	
Bodens kommun	134 877		
Bollnäs kommun	174 216		
Borgholms kommun	55 459		
Borlänge kommun	423 116		
Borås stad	633 417		
Botkyrka kommun	849 190		
Boxholms kommun	50 000	X	
Bromölla kommun	70 544		
Bräcke kommun	50 000		
Burlövs kommun	150 257		
Båstads kommun	62 114		
Dals-Eds kommun	50 000		
Danderyds kommun	79 565		
Degerfors kommun	61 375		
Eda kommun	81 932		
Ekerö kommun	77 495		
Eksjö kommun	61 227		
Emmaboda kommun	50 000		
Enköpings kommun	210 892		
Eskilstuna kommun	838 985		
Eslövs kommun	198 026		

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Essunga kommun	50 000		
Fagersta kommun	71 431		
Falkenbergs kommun	211 188		
Falköpings kommun	204 681		
Falu kommun	296 817		
Filipstads kommun	75 720		
Finspångs kommun	120 531		
Flens kommun	147 299		
Forshaga kommun	76 903		
Färgelanda kommun	50 283		
Gagnefs kommun	61 671		
Gislaveds kommun	176 878		
Gnesta kommun	52 945	X	
Grums kommun	64 480		
Grästorps kommun	50 000		
Gullspångs kommun	50 000		X
Gällivare kommun	57 530		
Gävle kommun	610 346		
Göteborgs stad	3 604 990		
Götene kommun	70 692		
Habo kommun	50 000		
Hagfors kommun	79 861		
Hallsbergs kommun	94 502		
Hallstahammars kommun	101 749		
Halmstads kommun	448 257		
Hammarö kommun	50 000		
Haninge kommun	521 611		
Haparanda stad	84 889		
Heby kommun	87 404		
Helsingborgs stad	996 785		
Herrljunga kommun	50 000		
Hjo kommun	50 000		
Hofors kommun	64 037		
Huddinge kommun	645 396		
Hudiksvalls kommun	217 400		
Hultsfreds kommun	77 643		
Hylte kommun	64 480		
Håbo kommun	90 213		

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Härnösands kommun	158 835		
Härryda kommun	120 679		
Hässleholms kommun	337 043		
Höganäs kommun	105 890		
Högsby kommun	50 000		
Höörs kommun	48 475		
Jokkmokks kommun	50 000		
Järfälla kommun	342 000		
Jönköpings kommun	642 734		
Kalix kommun	80 157		
Kalmar kommun	326 987		X
Karlsborgs kommun	50 000		
Karlshamns kommun	155 877		
Karlskoga kommun	182 054		
Karlskrona kommun	371 650		
Karlstads kommun	497 505		
Katrineholms kommun	265 908		
Kils kommun	72 023		
Kinda kommun	52 501		
Kiruna kommun	90 805		
Klippans kommun	125 264		
Knivsta kommun	56 494		
Kramfors kommun	111 953		
Kristianstads kommun	572 190		
Kristinehamns kommun	149 961		
Krokoms kommun	85 333		
Kumla kommun	124 081		
Kungsbacka kommun	223 315		
Kungälv kommun	150 405		
Kävlinge kommun	109 439		
Köpings kommun	187 674		
Laholms kommun	123 785		
Landskrona stad	431 546		
Laxå kommun	50 000		
Lekebergs kommun	50 000		
Lerums kommun	117 573		
Lessebo kommun	50 000		
Lidingö stad	147 151		

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Lidköpings kommun	168 596		
Lilla Edets kommun	73 798		
Lindesbergs kommun	151 736		
Linköpings kommun	936 150		
Ljungby kommun	118 756		
Ljusdals kommun	122 897		
Ljusnarsbergs kommun	50 000		
Lomma kommun	59 748		
Ludvika kommun	157 800		
Luleå kommun	349 171		
Lunds kommun	530 337		
Lysekils kommun	77 051		
Malmö stad	3 371 470		
Malung-Sälens kommun	62 262		
Malå kommun	50 000		
Mariestads kommun	125 707		
Marks kommun	188 709		
Melleruds kommun	68 030		
Mjölby kommun	134 877		
Mora kommun	102 784		
Motala kommun	263 690		
Mullsjö kommun	50 000		
Munkedals kommun	69 657		
Munkfors kommun	50 000		
Mölnåls kommun	202 758		
Mönsterås kommun	63 889		
Mörbylånga kommun	52 797	x	
Nacka kommun	360 854		
Norbergs kommun	50 000		
Nordanstigs kommun	68 917		
Nordmalings kommun	50 000		x
Norrköpings kommun	969 425		
Norrtälje kommun	280 253		
Nybro kommun	115 059		
Nyköpings kommun	286 908		
Nynäshamns kommun	153 511		
Nässjö kommun	173 920		
Ockelbo kommun	50 000		

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Olofströms kommun	73 058		
Orsa kommun	54 868		
Orust kommun	63 445		
Osby kommun	79 122		
Ovanåkers kommun	54 720		
Oxelösunds kommun	50 000		
Pajala kommun	50 000		
Partille kommun	144 194		
Perstorps kommun	68 474		
Piteå kommun	157 800		
Region Gotland	339 853		
Ronneby kommun	165 638		
Rättviks kommun	53 093		
Sala kommun	137 539		
Salems kommun	73 354		
Sandvikens kommun	230 116		
Sigtuna kommun	288 979		
Simrishamns kommun	101 453		
Sjöbo kommun	113 137		
Skara kommun	101 749		
Skellefteå kommun	318 705		
Skövde kommun	262 359		
Smedjebackens kommun	54 868		
Sollefteå kommun	135 764		
Sollentuna kommun	269 457		
Solna stad	219 026		
Sotenäs kommun	50 000		
Staffanstorps kommun	98 495		
Stenungsunds kommun	94 502		
Stockholms stad	4 966 178		
Storfors kommun	50 000	x	
Storumans kommun	50 000		
Strängnäs kommun	161 349		
Sundbybergs stad	227 752		
Sundsvalls kommun	509 780		
Sunne kommun	90 066		
Surahammars kommun	52 797		
Svalövs kommun	79 122		

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Svedala kommun	99 678		
Svenljunga kommun	57 530		
Säffle kommun	122 897		
Säters kommun	50 000		
Sävsjö kommun	63 149		
Söderköpings kommun	70 100		
Södertälje kommun	857 620		
Sölvesborgs kommun	90 066		
Tanums kommun	71 136		
Tibro kommun	65 516		
Tierps kommun	116 834		
Timrå kommun	103 524		
Tingsryds kommun	63 741		
Tjörns kommun	50 000		
Tomelilla kommun	93 763		
Torsby kommun	92 284		
Tranemo kommun	53 537		
Tranås kommun	122 158		
Trelleborgs kommun	275 669		
Trollhättans stad	436 278		
Trosa kommun	50 000		
Tyresö kommun	192 702		
Täby kommun	138 722		
Töreboda kommun	64 776		
Uddevalla kommun	343 994		
Umeå kommun	530 928		
Upplands-Bro kommun	145 229		
Upplands Väsby kommun	211 188		
Uppsala kommun	1 024 884		
Uppvidinge kommun	52 945		
Vadstena kommun	50 000		
Vaggeryds kommun	56 199		
Valdemarsviks kommun	50 000		
Vallentuna kommun	97 608		
Vansbro kommun	50 000		
Vara kommun	88 291		
Varbergs kommun	212 963		
Vellinge kommun	137 539		

Mottagare	Beviljat belopp (kronor)	Ny kommun 2015	Har återbetalt medlen
Vetlanda kommun	134 877		
Vilhelmina kommun	54 128		
Vimmerby kommun	90 657		
Vindelns kommun	50 000		
Vingåkers kommun	58 861		
Vårgårda kommun	60 340		
Vänersborgs kommun	230 858		
Vännäs kommun	50 000		
Värmdö kommun	174 068		
Värnamo kommun	131 179		
Västerviks kommun	186 786		
Västerås stad	864 718		
Växjö kommun	495 583		
Ydre kommun	50 000		
Ystads kommun	111 510		
Åmåls kommun	86 516		
Ånge kommun	65 368		
Åre kommun	63 445		
Årjängs kommun	101 305		
Åstorps kommun	137 834		
Åtvidabergs kommun	60 487		
Älmhults kommun	67 438		
Älvdalens kommun	53 684		
Älvkarleby kommun	55 755		
Älvsbyns kommun	50 000		
Ängelholms kommun	158 539		
Öckerö kommun	50 000		
Ödeshögs kommun	50 000		
Örebro kommun	1 048 547		
Örkelljunga kommun	72 171		
Örnsköldsviks kommun	248 161		
Östersunds kommun	300 810		
Österåkers kommun	130 440		
Östhammars kommun	101 453		
Östra Göinge kommun	82 967		
Överkalix kommun	50 000		
Totalt	54 747 188		

